

SUSIKANNAN HOITOSUUNNITELMAN PÄIVITYKSEN VALMISTELURYHMÄN KOKOUS

Valmisteluryhmän kokouksessa käsiteltiin suteen ja poronhoitoalueeseen liittyviä kysymyksiä ja aiheita kuten suden aiheuttamia porovahinkoja ja niiden ennaltaehkäisyä sekä poronhoitoalueen asemaa suomalais-venäläisen susikannan kulkureittinä Skandinaviaan. Viimeksi mainittuun liittyen kerrottiin lyhyesti Skandinavian ja suomalais-venäläisen kannan välisen yhteyden merkityksestä Skandinavian susikannan geneettisen monimuotoisuuden näkökulmasta. Lisäksi puhuttiin Suomen yhteistyöstä ruotsalaisten ja norjalaisten kanssa.

Aika perjantai 18.1.2019 klo 12.00 – 15.00

Paikka Kokoushuone Sali, Mariankatu 9, Helsinki

Osallistujat

Ilpo Kojola, tutkimusprofessori, Luonnonvarakeskus
Mikael Luoma, riistapäällikkö, Suomen riistakeskus
Sakari Mykrä, projektipäällikkö, Metsähallitus
Timo Leskinen, kenttäjohtaja, MTK
Ere Grenfors, luonnon- ja riistanhoitopäällikkö, SML
Tapani Veistola, erityisasiantuntija, SLL
Maaren Angeli, porotalousneuvoja, Paliskuntainyhdistys
Harri Norberg, erikoissuunnittelija, Suomen riistakeskus
Sami Säynevirta, järjestöpäällikkö, Luonto-Liitto
Taru Peltola, CORE
Outi Ratamäki, CORE

Maa- ja metsätalousministeriö:

Vesa Ruusila, erätalousneuvos, yksikön päällikkö, LVO/erätalousyksikkö
Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, LVO/erätalousyksikkö
Henna Väyrynen, asiantuntija, LVO/erätalousyksikkö (sihteeri)
Jussi Laanikari, erityisasiantuntija, LVO/erätalousyksikkö

1) Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja käytiin lyhyesti läpi kokouksen ohjelmaa.

2) Alustukset

Sami Niemi esitteli aluksi lyhyesti EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisua koskien kannanhoidollista metsästystä. Asiasta oli EU-tuomioistuimen julkinen kuuleminen tammikuussa. Asia etenee niin, että huhtikuun 11. päivä tulee EU:n julkisasiamiehen ratkaisu, jonka jälkeen todennäköisesti syksyllä EU-tuomioistuimen ratkaisu. Tämän jälkeen asia siirtyy kansalliselle tuomioistuimelle.

Siirryttiin ohjelmassa eteenpäin. Ensimmäisen alustuksen piti Ilpo Kojola, joka käsitteli suomalais-venäläisen ja Skandinavian susikannan välistä yhteyttä. Kojola totesi Ruotsin susipopulaation tilanteen olevan erilainen kuin esim. 50 vuotta sitten. Tällä hetkellä Ruotsissa on kaksi uutta populaa-

tiota 60-luvulla vallinneeseen tilanteeseen verrattuna. Lisääntyviä yksilöitä ei ole liikkunut suomalais-venäläisestä kannasta Ruotsiin ja Norjaan kovin montaa. Ruotsissa geenipooli onkin pysynyt matalammalla tasolla. Ruotsissa on tehty myös aktiivista auttamista tilanteen eteen siirtämällä susia eri alueille viranomaisten toimesta.

Kojola toi esille, että vaelluksia on tapahtunut myös päinvastaiseen suuntaan eli Skandinaviasta Suomeen. Norjasta on tullut 2003 susi Suomeen ja esimerkiksi 2015 Suomussalmelle. Tällä yksilöllä oli etäisyyttä noin 1100 kilometriä sen synnyinreviiriltä. 10 prosenttia Suomen poronhoitoalueella kuolleista susista on tullut Skandinaviasta, mikä on Kojolan mukaan uusi ja mielenkiintoinen tieto. Usein on ajateltu, että poronhoitoalueen sudet ovat suomalaisesta kannasta.

Kojola toi esille, että susien aiheuttamat vahingot keskittyvät itäiselle ja kaakkoiselle poronhoitoalueelle. Vahingot ja poistot kohdistuvat melko hyvin toisiinsa. Vahinkojen ja niiden etäisyyksien suhde poronhoitoalueen ulkopuolella oleviin susilaumoihin on odotettu. Jos etäisyys on alle 200 km, suden rooli alkaa näyttäytyä vahingoissa voimakkaammin. Osa paliskunnista sijaitsee myös lähellä Venäjän rajaa, jossa on eri tilanne.

Kojola toi esille, että susien Skandinaviaan vaeltamisen näkökulmasta susilauman muodostuminen poronhoitoalueelle voisi lisätä todennäköisyyttä sille, että susia vaeltaisi Skandinaviaan. Kyse olisi kuitenkin kalliista tapahtumasta. Susien tappamana löytyy noin 70 poroa enemmän. Yleensä vaatii vielä yhden lisävuoden, että nuori susi lähtee syntymälaumastaan vaellukselle. Kojola toi myös esille, että tällä hetkellä Pohjanmaalla on laumoja, joista on lyhyt etäisyys Ruotsiin. Mahdollisuus siirtymiseen on suurempi, jos etäisyys on alle 150 kilometriä.

Kojolan jälkeen alustuksen piti Harri Norberg Suomen riistakeskuksesta. Norberg käsitteli alustuksessaan mm. susihavainnointia poronhoitoalueella, vahinkoja ja niiden ennaltaehkäisyä.

Norbergin mukaan susihavainnoista osa kirjataan Tassuun, mutta ei kuitenkaan kaikkia. Kun riistavahinkorekisterin vahinkotietoja tarkastellaan suhteessa riistahavainnot.fi-palvelun havaintotietoihin, tilannekuva täydentyy. Esimerkiksi Savukosken seudulla ei ole ilmoitettu susihavainnointia, kuitenkin vahinkoja on.

Norberg kertoi, että pääosa suden aiheuttamista vahingoista on luku- ja euromääräisesti porovahinkoja. Lukemien suhteen vuosi 2017 ja 2018 ovat olleet aika lailla samanlaisia. Erona on, että vuonna 2018 Lapin alueella oli selvästi enemmän vahinkoja. Oulun ja Kainuun alueella ne ovat vähentyneet. Vuonna 2018 porovahinkoja oli enemmän länempänä kuin edellisvuonna.

Tämän jälkeen Norberg esitteli lyhyesti eri alueilla tehdyn vasakuolleisuustutkimuksen tuloksia. Tutkimuksessa eri alueiden vasailla oli kuolleisuuslähettimet vuosina 1996 – 2006. Kyseisinä vuosina sai vuosittain noin 260 – 560 vasaa radiopannan. Norberg keskittyi tarkastelemaan erityisesti Kallioluomaa, jossa vuosina 2005 – 2006 pannaettiin yhteensä 587 vasaa, joista 139 löytyi kuolleena. Alueella oli susipari. Suden aiheuttama vasakuolleisuus oli alueella vuonna 2005 noin 22 % ja vuonna 2006, 13 %. Keskimäärin radiopantavaoista meni kahden vuoden tarkastelujaksolla 18 prosenttia.

Tutkimuksessa tarkasteltiin lisäksi kuolinsyiden jakaumaa ja suden osuus nousi suurimmaksi (noin 45%). Raportissa todettiin, että suden tappamat vasat muodostivat selkeästi suurimman yksittäisen kuolinsyyn tutkimuksessa. Vuonna 2005 suden tappamiksi kirjatut vasat olivat lähinnä kahden suden (naaras ja uros) tappamia ja näistä suurin osa kirjautui jälkien perusteella isomman yksilön eli uroksen tilille. Tutkimuksen mukaan myös aikuisia vaatimia löytyi suden tappamana erityisesti elokuusta alkaen.

Lopuksi Norberg tarkasteli vielä porovahinkojen ennaltaehkäisyä. Norberg toi esille, että porovahinkojen ennaltaehkäisy on vaikeaa. Joitakin toimenpiteitä on ehdotettu Ruotsissa. Esimerkiksi tehostettu porojen paimentaminen ja vartiointi vasonta-ajan jälkeen kesällä, syksyllä ja talvella, talvinen tarharuokinta, porojen siirrot alueille, joilla petoja vähemmän, lähettimet poroille (kuolevuuslähettimet ja GPS-pannat), valikoiva ja alueellinen metsästys. Loppuun Norberg kertoi vielä lyhyesti poronhoitoalueella käytetyistä poikkeusluvista suden pyyntiin. Keskimäärin 50 prosentilla on saatu saalista haetusta lupamäärästä.

Viimeisenä alustuksen piti Maaren Angeli. Angeli kertoi aluksi lyhyesti porotaloudesta ja elinkeinoin merkityksestä Pohjois-Suomessa. Poronhoitoalue jakaantuu 54 paliskuntaan, jotka vastaavat poronhoidosta alueillaan. Kaikilla niillä on myös hiukan erilaiset poronhoitotavat.

Vuosina 2015 – 2017 susivahinkoja oli 37 paliskunnassa, yhteensä 1691 kappaletta. 2017 susivahinkoja oli 26 paliskunnassa, yhteensä 477 kappaletta. Angeli kertoi, että maasuorpetojen tappamien ja löydettyjen porojen määrä on kasvanut (tosin vuosittaisia vaihteluita on ollut) vuodesta 1991 lähtien. Vain noin 20 % petojen tappamista poroista löydetään. Eniten vahinkoja aiheuttaa ahma. Karhu, ilves ja susi aiheuttavat vahinkoja melko lailla samassa vahinkoluokassa määrällisesti. Angeli toi esille, että vuonna 2016 ja 2017 susien aiheuttamia porovahinkokorvauksia ei ole voitu maksaa täysimääräisesti vaan niitä on leikattu budjetin ylityttyä.

Angeli toi esille viitaten Luken tutkimukseen, että suurpetojen määrän rajoittaminen suhteessa vahinkoihin on toiminut verrattain hyvin suden ja ilveksen osalta. Kaadot ovat tapahtuneet siellä, missä vahinkojakin ollut eniten. Lopuksi Angeli esitteli vielä Kainuun ja Koillismaan petohankkeita vuosilta 2009 – 2014, joissa tutkittiin myös petovahinkojen ennaltaehkäisyä. Toimenpiteitä olivat esimerkiksi sähköistetyt suurpetoaidat ja äänipelotteet. Johtopäätöksiä todettiin, että toimivimpina nähtiin tarhat. Vapaina olevia poroja ei toimenpiteillä voinut suojata. Lisäksi hankkeessa kokeiltiin esimerkiksi porokoirien kouluttamista raadonetsintään ja maakotkan sekä korppien käyttöä apuna raadon etsinnässä.

3) Keskustelu

Alustusten jälkeen keskusteltiin aiheesta. Keskusteltiin paimennuksesta. Maaren Angeli toi esille, että jonkin verran paimennetaan. Hän myös toi esille, että osa poroista on talvella tarhoissa. Paimennus on mahdollista ennen kaikkea talvella, jonka jälkeen se loppuu.

Kysyttiin, onko vapaina laiduntavia poroja onnistuttu suojaamaan millään tavalla tai olisiko siihen mitään keinoja.

Tuotiin esille, että jos porojen kanssa pystyy olemaan, niin sillä on vaikutusta. Vahingot keskittyvät erityisesti yöaikaan.

Kysyttiin, millainen tilanne on Ruotsin poronhoitoalueella ja miten mahdolliset vaeltavat sudet selviävät Ruotsin eteläosiin asti.

Sami Niemi MMM:stä toi esille, että Ruotsilla on päätös turvata susi. Jos susi nähdään, Ruotsissa pyritään heti varmistamaan, onko kyseessä geneettisesti minkä kannan susi. Paikallisten ruotsalaisien poronhoitajien kanssa aloitetaan neuvottelut paimennuksesta. Jos susi jää alueelle, Ruotsin lääninhallitus myöntää usein poikkeusluvan ja susi tulee ammutuksi. Ruotsi ei sulje pois siirtoistutuksia mutta niihin on oltava eläinlääkintäpäätös, jossa varmistetaan, että susilla ei ole rabiasta.

Tuotiin esille, että Ruotsissa ei hyväksytä susipopulaatiota poronhoitoalueelle.

Tuotiin esille, että todennäköisyys lisääntyvän populaation (suomalais-venäläinen kanta) liittymiselle Skandinavian populaatioon on pieni. Liittymisen pitäisi tapahtua vähintään viiden vuoden välein. Tämä on tärkeää Skandinavian kannan geneettisen monimuotoisuuden näkökulmasta. Tuotiin esille, että vuonna 2015 meni viimeksi useampi susi Ruotsin puolelle.

Lumettoman maan ajankohta mahdollistaa suden liikkumisen poronhoitoalueen kautta. Suomalaislähtöisten susien osuus Skandinaviaan menneistä on ollut noin kolmannes. Venäjän rajan tuntumasta on myös lyhyt matka.

Tuotiin esille, että Ruotsissa ja Norjassa seurataan tarkkaa susien geneettistä karttaa ja koko lailla geneettinen sukupolvi on tiedossa. Sisäsiittoisuus on johtanut Ruotsissa esimerkiksi luusto-ongelmiin.

Kysyttiin, onko sudella merkitystä poronhoitoalueen naalin elinvoimaisuuden kannalta. Ilpo Kojola vastasi kysymykseen ja totesi, että asiaa on vaikea jälkikäteen arvioida. Esimerkiksi sitä, onko naali hyödyntänyt suden saalistuksen yhteydessä tulleita haaskoja. Kojolan mukaan naalin ongelma vaikuttaisi kytkeytyvän ennen kaikkea ilmastonmuutokseen ja ketun lisääntymiseen. Ravintotutkimusten perusteella ja ulostenäyteanalyysien näkökulmasta kettu on äärimmäisen harvinainen suden saaliina.

Keskusteltiin vielä Suomen poronhoitoalueen yhteydestä Skandinaviaan susien kulkureittinä. Tavoite nähtiin hyvänä. Tuotiin esille, että Norja ja Ruotsi tarkastelevat susikantaansa yhteisenä. Norjassa on tarkkaan määritelty alue, jossa sudet saavat olla. Alue on Oslosta pohjoiseen Ruotsin rajaan rajoittuvissa kunnissa. Susivyyhykkeellä sallitaan 3 omaa perhelaumaa.

Siirryttiin vielä keskustelemaan mahdollisista ennaltaehkäisevistä menetelmistä. Tuotiin esille, että havaintojen teon aktivoimisella ja TASSU-kirjauksilla saataisiin nopeammin tietoja liikkeistä ja voitaisiin reagoida nopeammin susien liikkumiseen. Havaintojen kirjaamiseen lisäämisessä on edelleen työtä.

Keskusteltiin yhteistyöstä Suomen ja Ruotsin sekä Norjan viranomaisten välillä. Tuotiin esille, että olisi hyvä saada yhdenmukaiset geneettiset menetelmät Skandinavian viranomaisten kanssa. Näin voitaisiin hahmottaa tarkemmin, mistä laumasta susi on peräisin. Norjan ja Ruotsin kanssa on alkanut tiivis yhteistyö viime vuonna. Tällä hetkellä tavataan kaksi kertaa vuodessa. Tukholmassa keväällä ja Trondheimissa syksyllä. On myös todennäköistä, että Tanska tullaan kutsumaan kokoukseen.

Seuraavaksi keskusteltiin poikkeusluvista. Puheenjohtaja kysyi, onko poronhoitoalueella oltu niihin tyytyväisiä ja ketkä käyttävät niitä. Angeli vastasi, että suurimmaksi osaksi poikkeusluvilla metsästys on poromiesten työtä. Metsästäjät auttavat myös asiassa. Ihmiset eivät koe poikkeusluvin metsästäystä kovin miellyttäväksi toiminnaksi. Kysyttiin, voisiko metsästäystä suorittaa jokin muu taho?

Kysyttiin, voisiko poronhoitoalueella olla susilaumoja. Tuotiin esille, että asia olisi vaikea poronhoitajien näkökulmasta, koska kustannukset ovat isot. Vahinkomäärät olisivat tuolloin niin isoja. Korvaussummat nousisivat isoiksi. Tuotiin esille näkemys, että petoeläimille pitäisi saada suotuisa suojelutase ja kysyttiin, miten tähän keksitään keinot. Mainittiin, että hylkeellä ja merimetsällä on sietopalkkio ja on myös olemassa ns. reviiiripalkkiosysteemi. Kysyttiin, voisiko sietoa helpottaa sillä tavalla. Kysyttiin, voitaisiinko eteläiset paliskunnat ostaa pois tai tarhata poroja ja saada sillä tavalla lisätilaa metsäpeuralle sekä pedoille.

Tuotiin esille, että esimerkiksi kahden susilauman hyväksyminen poronhoitoalueella tarkoittaisi uudenlaisen järjestelmän luomista. Silloin tulisi miettiä, miten poistetaan tavoitteen ylimenevät sudet ja

hoidetaan kantaa. Kustannukset eivät tulisi vain vahinkojen muodossa vaan myös kannanhoidon myötä.

Mikael Luoma toi esille voimassaolevan susikannan hoitosuunnitelman työprosessin aikana kertyneitä kommentteja. Tuolloin poroisännät olivat tyytyväisiä poikkeuslupamenettelyyn. Tuolloin toivottiin, että petojen poistoon yhteiskunta osallistuisi muutoinkin, esimerkiksi Metsähallituksen puolelta. Siitä oltiin tuolloin samaa mieltä, että lisää tietoa haluttiin poronhoitoalueen susista, jotta esimerkiksi vahinkoja voitaisiin inventoida paremmin.

Kommentointiin vielä kysymystä siitä, voisiko poronhoitoalueella olla susilauma. Tuotiin esille, että tämä olisi kustannuksellisesti iso asia. Lisäksi uudenlaisen korvausjärjestelmän luominen olisi iso prosessi, joka vaatisi lisärahaa. Kommentoitiin vielä esitettyä ajatusta poronhoitoalueen rajan siirtämisestä todeten, että kyseessä olisi poliittinen tai hallitusohjelman linjaus eikä hoitosuunnitelmaprosessin asia. Kyse olisi elinkeinoin lopettamisesta jollain alueella.

Tuotiin esille kommentissa, että olisi hyvä, jos poronhoitoalueen kohdalla keskustelu olisi samalla tasolla kuin lammas- ja koiravahinkojen kohdalla. Täsmennettiin, että olisi tärkeää löytää tapoja ja keinoja, joilla vahinkoja voitaisiin ehkäistä poronhoitoalueella. Keskusteltiin asiasta ja tuotiin esille, että asia on suurelta osin myös resurssikysymys. Lisäksi porot eivät samalla tavoin sovellu tarhaan kuin kotieläimet, koska kyseessä on puolivilli eläin. Tuotiin esille, että myös ilmastonmuutos voi vaikuttaa tulevaisuudessa poronhoitoalueeseen ja se tulisi ottaa huomioon.

Ilpo Kojola poistui kokouksesta noin 13.55.

Jatkettiin vielä keskustelua yhteistyöstä Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa. MMM:n puolelta kerrottiin, että geenivirran kannalta on olennaista, että yhteydenpito on tiivistynyt. Ruotsin viranomaisille on annettu lukuoikeus Riistavahinkorekisteriin ja Suomen päässä viranomaiset ovat saamassa lukuoikeuden ruotsalaisten susia koskevaan järjestelmään. Yhteistyö on tiivistynyt, jotta voitaisiin luoda yhdessä aineisto, jolloin tieto suden alkuperästä olisi ruotsalaisille nopeammin käytössä.

Tuotiin esille, että kylminä talvina ja Merenkurkun jäätyessä sudet voisivat teoriassa mennä myös jäätä pitkin Ruotsin puolelle.

Puheenjohtaja kiitti hyvästä keskustelusta ja ehdotti, että tiedotettaisiin kokouksesta uutisen muodossa. Uutisessa voitaisiin käsitellä Skandinavian yhteyttä geenivirran ja viranomaisten yhteistyön suhteen. Vahinkojen osalta esille voisi tuoda alueellisen jakautumisen ja suden roolin suhteessa muihin suurpetoihin. Vahinkojen vähentämisen liittyen voisi korostaa resursseja, jotta paimennusta ja muita keinoja voitaisiin löytää.

Tuotiin esille, että Suomen luonnonsuojeluliitto ei ole tyytyväinen poikkeuslupiin ja että tutkimukseen ja seurantaan varmasti kaikki voivat yhtyä.

Tuotiin esille, että jos vahingot ovat kohtuullisia ja korvausjärjestelmä toimii, seikat todennäköisesti edesauttavat suden hyväksyttävyyttä.

4) Hoitosuunnitelman työsuunnitelman B-osio

Kokouksen lopussa esiteltiin lyhyesti tarkennettua työsuunnitelmaa kevään osalle. Esitettiin, että jalkauduttaisiin hoitosuunnitelman osalta alueellisten riistaneuvostojen sidosryhmätilaisuuksissa. Tilaisuudet pidettäisiin huhtikuun puolen välin tienoilla. Yhdistettäisiin alueita niin, että tilaisuuksia olisi noin 7 kappaletta. Valmisteluryhmästä osallistua voisivat kaikki paikalle pääsevät tai esimerkiksi alueelliset edustajat. Tilaisuuksissa olisi tarkoitus pitää fasilitoituja työpajaosuuksia. Lisäksi kerrottiin,

että tarkoitus on pitää kysely susireviirialueiden yhteistyöryhmille. Kyselyn on vielä suunnitteluvaiheessa.

Suunnitelma vaikutti valmisteluryhmän mielestä hyvältä.

Tapani Veistola mainitsi vielä lopussa, että Pirkanmaan piirissä on tutkimushanke, jossa tutkitaan lammasvahinkojen aiheuttajaa DNA-tekniikan avulla. Sovittiin, että tätä asiaa voitaisiin tarkastella tarkemmin B-osan yhteydessä.

5) Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen ajassa 14.30.